

**FROM THE LATE ANTIQUITY TO THE HIGH
MIDDLE AGES: AN ARCHAEOLOGICAL VISION**
DE LA TARDOANTIGUITAT A L'ALTA EDAT MITJANA:
UNA VISIÓ ARQUEOLÒGICA

CIP 94°04/09° FRO

From the Late Antiquity to the High middle Ages : an archaeological vision = La Tardoantiguitat a l'alta Edat mitjana : una visió arqueològica / Marc Bouzas, Lluís Palahí (eds.). - Girona : Càtedra Roses d'Arqueologia i Patrimoni Arqueològic : Documenta Universitaria, 2024. - 1 recurs en línia (343 pàgines) : il·lustracions, plànols, gràfics. - (Moncrapa ; 01)
Descripció del recurs: 17 juliol 2024
Conté: La vil·la de la Gran Via-Can Ferrerons (Premià de Mar, Barcelona) durant l'Antiguitat Tardana / Marta Prevosti Monclús, Rosario Navarro Sáez, Ramon Coll Monteagudo ... - Textos en català, castellà i italià; resums en català, castellà i anglès
ISBN 978-84-9984-615-6

I. Bouzas Sabater, Marc, 1992- , editor literari II. Palahí, Lluís, editor literari III. Contenidor de (obra): Prevosti, Marta. Vil·la de la Gran Via-Can Ferrerons (Premià de Mar, Barcelona) durant l'Antiguitat Tardana IV. Càtedra Roses d'Arqueologia i Patrimoni Arqueològic 1. Ordenació del territori - Europa - S. V-X 2. Ciutats - Europa - S. V-X 3. Espiritualitat - Europa - S. V-X 4. Catalunya - Condicions rurals - S. V-X 5. Europa - Història - S. V-X 6. Catalunya - Història - S. V-X 7. Llibres electrònics

CIP 94°04/09° FRO

Moncrapa - 01

© Universitat de Girona, Càtedra Roses d'Arqueologia i Patrimoni Arqueològic

© Continguts i figures / [Content and figures](#): els autors / [the authors](#)

© Il·lustració de la coberta / [Cover illustration](#): Càtedra Roses d'Arqueologia i Patrimoni Arqueològic

Equip editorial i instruccions per als autors i política editorial / [Editorial team and instructions for authors and editorial policy](#): www.documentauniversitaria.media/

Contacte / [Contact](#):

Càtedra Roses d'Arqueologia i Patrimoni Arqueològic
cat.rosesarqueologia@udg.edu

Universitat de Girona
Plaça Ferrater Mora, 1
17071 Girona
Tel. 972 45 82 90

ISBN: 978-84-9984-615-6

DOI: [10.33115/c/9788499846156_18](https://doi.org/10.33115/c/9788499846156_18)

Girona, 2024

No es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades per altres persones que no siguin les propietàries dels drets. És la llicència més restrictiva ja que només permet que altres persones es descarreguin l'obra i la comparteixin amb altres sempre i quan en reconeguin l'autoria, però sense fer-ne modificacions ni ús comercial.

ÍNDEX

Presentació	7
-------------	---

EL MÓN RURAL. LA FI DE LES VIL·LES I LES NOVES FORMES D'EXPLOTACIÓ

La vil·la de la Gran Via-Can Ferrerons (Premià de Mar, Barcelona) durant l'Antiguitat Tardana	10
---	----

Marta Prevosti Monclús, Rosario Navarro Sáez, Ramon Coll Monteagudo

La <i>villa</i> dels <i>Castellets</i> entre el baix imperi romà i l'època visigòtica (segles v-viii dC)	29
--	----

Adrià Cubo Córdoba, Jordi Morera Camprubí, Josep Francesc Roig Pérez

Arqueologia dels espais de producció al jaciment de Santa Margarida (Martorell). Estructures de combustió, treballs agrícoles i manufactura en un assentament en transformació	42
---	----

Esther Travé Allepuz, Pablo Del Fresno Bernal, Montserrat Farreny Agràs

EL TERRITORI. UN ESPAI EN TRANSFORMACIÓ QUE CAL CONTROLAR

Los últimos romanos en los límites de la romanidad. El extremo occidental de la tarraconense entre germanos y vascones	56
--	----

Jose A. Lecanda

Redescobrint el paisatge medieval del <i>Laci du sud</i> (Itàlia). El <i>Monti Aurunci Project</i> (MAP)	74
--	----

Edoardo Vanni, Federico Saccoccio

Les Terres de Ponent a la Tardoantiguitat (segles iv-viii). Aproximació a la xarxa de poblament i les vies de comunicació	92
---	----

Montse Baiges Minguella

Continuïtats i ruptures del poblament romà baiximperial i tardoantic a l'extrem nord-est de l' <i>Ager Tarraconensis</i> (comarques de l'Alt Penedès, Baix Penedès i Garraf)	110
--	-----

Francesc Florensa Puchol, Magí Miret-Mestre

De Tàrraco i l' <i>ager tarraconensis</i> occidental a Tarragona i el camp entre els segles v i xii. Cap a un nou relat històric	136
---	-----

Joan Josep Menchon Bes

El Castellot de Castellví de la Marca (Barcelona), entre l'antiguitat i els feus 151

Ramon Martí, Cristian Folch, Jordi Gibert, Xavier Gonzalo

CIUTATS I VILATGES. ENTRE EL MÓN CLÀSSIC I EL MÓN FEUDAL

Gerunda entre el baix imperi i l'alta edat mitjana 169

J. M. Nolla

La transformació d'Aix-en-Provence (França) entre l'Antiguitat i l'inici de l'edat mitjana 176

Núria Nin

Roses, de la tardoantiguitat a l'època medieval 199

Marc Bouzas i Lluís Palahí

El pas de l'antiguitat a l'edat mitjana al jaciment de l'Esquerda, Osona. Darreres novetats de la recerca arqueològica 213

Imma Ollich, Montse Rocafiguera, Maria Ocaña, Albert Pratdesaba, Esther Travé

Un conjunt ceràmic del segle VI dC a Blanes (la Selva) 228

Joan Llinàs i Pol

L'ESPIRITUALITAT. DELS NOUS RITUALS FUNERARIS A L'APARICIÓ DE LES PRIMERES ESGLÉSIES CRISTIANES

La cultura material d'un monestir Prepirinenc a Catalunya dels visigots a la implantació del feudalisme a Santa Cecília dels Altimiris 238

Walter Alegria Tejedor, Marta Sancho i Planas

Le quattro chiese di Coccabile di Copparo (FE). Una testimonianza di continuità di culto dal V-VII sec. ai giorni nostri 253

Flavia Amato, Marco Bruni, Chiara Guarnieri

El yacimiento de «A Capela» un eslabón en la historia de Catoira 264

Diego Piay Augusto

El jaciment romà de Ca la Madrona, Mataró. Resultats preliminars 276

Jordi Ardiaca Rodríguez

Canvi de paradigma en el món funerari durant l'antiguitat tardana i l'alta edat mitjana al Prepirineu? El cas de la bauma dels Ossos del Clot del Llop (Gironella, Berguedà) 290

Rosa Soler Acedo, Marta Sánchez Soler, M. Eulàlia Subirà

Esquelles o campanes? Revisió de materials sonors del monestir del Bovalar (Segrià, segles vi-viii)	299
Laura de Castellet	
Els orígens de l'església parroquial de Sant Esteve de Canapost (Forallac, Baix Empordà)	309
Jordi Oliver Vert	
ABSTRACT (català)	319
ABSTRACT (español)	327
ABSTRACT (english)	335

EL JACIMENT ROMÀ DE CA LA MADRONA, MATARÓ

RESULTATS PRELIMINARS

Jordi Ardiaca Rodríguez¹

INTRODUCCIÓ

El jaciment de Ca la Madrona se situa dintre del terme municipal de Mataró, a 1,3 km al nord del seu centre històric, en l'actual polígon de Mataró-Rocafonda. Ha estat excavat durant els treballs d'eliminació de l'antiga fàbrica de les Cristalleries Mataró, com a pas previ a la construcció del futur Parc Circular Mataró – Maresme, propietat del Consorci per al Tractament de Residus Sòlids Urbans del Maresme (fig. 1).

Figura 1. Plànol de Mataró amb la situació del jaciment respecte del centre històric. Font: ICGC.

A causa de les diverses actuacions fetes als terrenys de Ca la Madrona al llarg del segle xx (García, 1988 i 1990; García i Cerdà, 1990; Clariana, 1998) i el grau de protecció arqueològica de la zona, es va condicionar la realització d'un control del desmuntatge de les estructures de l'antiga fàbrica, així com fer diverses rases, només en la part del solar on aniria construït el futur edifici, per detectar estructures o estrats d'interès arqueològic i si s'esqueia, fer una primera delimitació aproximada

¹ Arqueòleg.

del jaciment. Aquestes tasques es van desenvolupar entre el novembre de 2020 fins al març de 2021 per l'empresa Baula Recerca Arqueològica S. L., sota la direcció de l'arqueòleg Jordi Ardiaca (com la resta de licitacions mencionades), on es van localitzar tot un seguit d'estructures amb una estratigrafia associada.

A conseqüència dels resultats localitzats en la primera fase, el promotor va licitar-ne una segona, amb la intenció de fer el rebaix de les terres superficials i una delimitació més acurada del jaciment. Aquests treballs es va desenvolupar entre els mesos de juny i juliol de 2021, i van donar com a resultat deixar el jaciment a punt per a la seva excavació manual amb una extensió de 1.834 m² (Ardiaca, 2021).

L'excavació del jaciment de Ca la Madrona, es va adjudicar en dues licitacions, la primera anava de l'octubre de 2021 al febrer de 2022. La segona licitació es va començar el juny de 2022, acabant al març de 2023. En aquestes darreres excavacions es van localitzar un seguit d'estructures de diferents fases cronològiques, que la construcció de la fàbrica als anys setanta del segle passat, havien tallat pel seu cantó est i sud, i la construcció de diverses naus als anys noranta del segle passat pel cantó oest. El jaciment continua per la banda nord, sota el carrer de la Foneria, tot i que per fonts orals sabem que amb la construcció de les naus de l'altra banda del carrer, als anys noranta del segle passat, es va malmetre.

Hem observat que el jaciment va del segle I dC fins a finals del segle V o potser inicis del segle VI ininterrompudament, amb un salt cronològic per una fase alt medieval i una darrera ocupació el segle XIV. En el moment de redactar aquest article s'estan duent a terme l'inventari dels objectes mobles, així com l'estudi antropològic dels individus, analítiques i restauració dels objectes. Per aquest motiu la cronologia que aportem en aquest article és susceptible de variar un cop hagin acabat aquests treballs. A banda que encara queden per excavar en un gran sector l'estratigrafia més antiga, que ens ajudarà a datar les fases inicials (fig. 2).

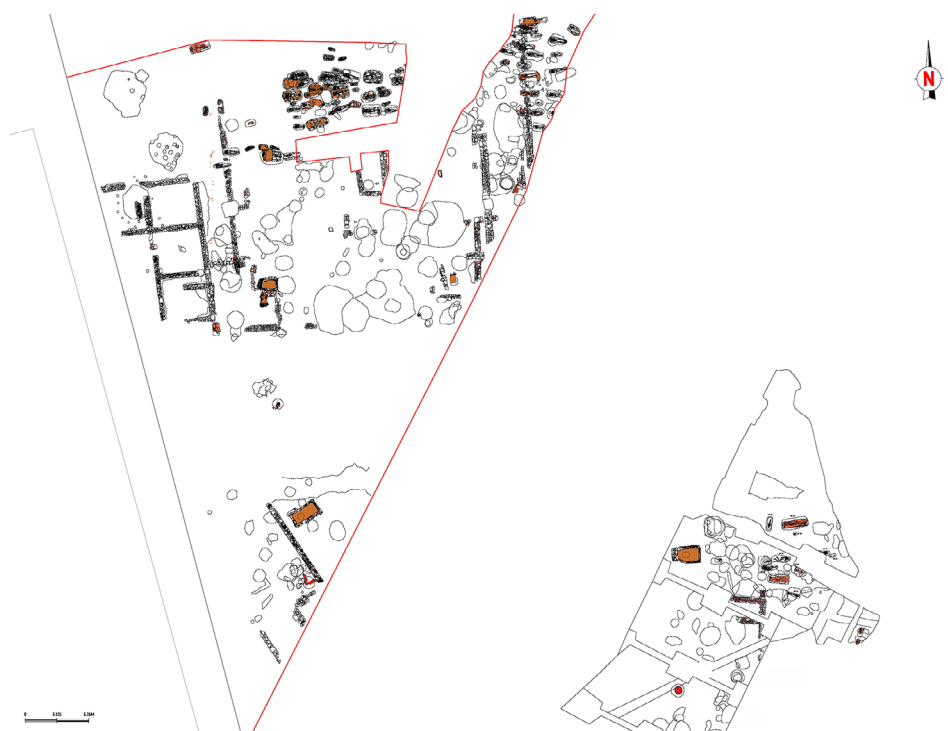

Figura 2. Plànol de totes les restes localitzades.

FASE ALT IMPERIAL

El jaciment de Ca la Madrona presentava dues plataformes separades entre si per l'excavació de la nau dels forns de les Cristalleries Mataró, als anys setanta del segle passat. A més a més, se situaven a cotes diferents, ja que el jaciment resseguia el pendent suau de les planes al·luvials de la riera de Sant Simó vers el mar. Per aquest motiu, l'obertura de la nau no va destruir del tot el jaciment, pel fet que part de les restes estaven més baixes.

És en aquesta plataforma inferior on hem pogut excavar tota l'estratigrafia existent, esgotant el jaciment, arribant a documentar les fases més antigues.

Fins al moment, datem entre el canvi d'era i mitjan segle I dC l'inici de l'activitat documentada a la part inferior. Es tracta d'una necròpolis amb deu enterraments, tots ells en fossa simple, tres amb una orientació oest-est, amb el cap a l'oest, i els altres set amb una orientació est-oest, amb el cap a l'est. Dos estaven en posició de decúbit ventral i vuit en decúbit dorsal. Quan a les edats en tenim cinc d'infantils; tres d'edats indeterminades, un de cinc a set anys i un de nou mesos a un any i mig. Els adults; tres de sexe masculí de trenta a quaranta anys, un femení de quaranta a cinquanta anys i un indeterminat.

Volem destacar la tomba UF 51, amb un dels adults masculins amb una edat de trenta a quaranta anys, amb una orientació est-oest, amb el cap mirant l'oest. La tomba, de tendència rectangular i amb una coberta de *tegulae* i *imbrices*, presentava un aixovar compost per dues gerretes disposades en el cantó dret del cap, i unes *caligae* situades al damunt dels peus. Les dues gerretes són una Mayet LX, en concret a una variant de la forma recollida a la làmina 319.2 peça 2427a (López, 1989), de producció eivissenca, amb una cronologia de finals del segle I aC fins a mitjan segle I dC. Interpretem que les dues gerretes podrien haver estat utilitzades per a les libacions, per aquest motiu han estat analitzades, una d'elles amb presència d'àcid tartàric (vi o most de raïm), i també restes d'olis vegetals que ens fan pensar en una reutilització. La segona gerreta presenta una barreja d'olis vegetals i greix animals (Pecci, 2023) (fig. 3).

En molt poc temps veiem com per sobre de la necròpolis es disposa un camp de vinyes, localitzant diversos *alveus* per a plantar-hi ceps. Cap al 70 dC, es construirà un *torcularium* en aquest sector inferior. Només es va poder documentar part de la *cella vinaria*, on teníem diversos encaixos de *dolia*. Cap d'elles es va conservar *in situ*, a més a més, aquests encaixos es retallaven els uns als altres, fruit de la seva extracció per ser reparades. També es va observar l'encaix d'un contrapès, del tipus *arca lapidum* (Martín, 2012), amb unes mides d'1,40 per 1,5 m de longitud interna, i una alçada conservada de 0,46 m. Fruit dels espolis només es van localitzar, en la cara oest, dues de les pedres on es recolzava el contrapès quan no s'utilitzava. En últim lloc, també es va localitzar un *lacus*, amb unes mides internes de 2,08 per 1,20 m, amb una alçada conservada de 0,28 m. Aquest tenia el paviment originari i

Figura 3. Vistes de la UF 51.

dues reparacions posteriors; en tots tres paviments presentava una cubeta per recollir les impureses i facilitar el seu buidatge (fig. 4).

Figura 4. Vista del *torcularium*.

Al sud del *torcularium*, però amb connexió amb aquest, es va localitzar un edifici, molt malmès per la construcció de la fàbrica, del que no ens van arribar els nivells de circulació, i del que tan sols es conservaven els murs de la cara nord i est, així com una mitgera. Es va poder veure com una porta d'accés el comunicava amb la *cella vinaria*. Desconeixem del tot la seva funció, però pensem que tenia a veure amb el complex de transformació alimentària.

Tant el *torcularium* com l'edifici annex es van abandonar en el baix imperi, sense poder encara precisar aquesta data.

A la plataforma superior en el mateix període veiem com sobre un fons de cabana, d'època romana, que podria ser de canvi d'era pel material observat durant la seva excavació, es va construir cap al 70 dC un àmbit del qual tan sols tenim dos murs, fets de maçoneria amb pissarres sense treballar lligades amb fang. D'aquest àmbit no hem vist la seva planta sencera, ja que estava tallat pels rebaixos efectuats als anys noranta per la construcció de les naus del polígon, tampoc es van conservar els nivells de circulació. Tot plegat en dificulta la interpretació.

Al sud de la plataforma superior es va localitzar un segon *torcularium*, del que encara resten per excavar els nivells més antics, que ens permetran datar la seva construcció, però que pensem que podria ser coetani al de la plataforma inferior. D'aquest tan sols s'han trobat diversos encaixos de *dolia* i el *lacus*. Aquest feia 2,50 per 1,10 m el seu interior, amb 1,19 m d'alçada conservada.

FASE BAIX IMPERIAL

A finals del segle III o inicis del IV, es construeix un nou edifici aprofitant en part l'àmbit construït al 70 dC —que anteriorment hem descrit—, amb unes mides de 14,22 per 9,27 m. Aquest estava format per cinc àmbits. Els tres que se situaven en el cantó est tenien unes mides molt regulars, 4,12 per 4,40 m, o dit d'una altra manera,

14 per 15 peus romans. Dels dos àmbits situats al cantó oest no es va poder observar la seva amplada total, a l'haver estat tallats per la construcció de les naus del polígon en els anys noranta del segle passat. Així i tot, l'amplada màxima documentada és de 3,50 m. Pensem que aquest edifici era bastant regular i que l'amplada d'aquests dos àmbits seria la mateixa que la de la bateria est, és a dir 4,12 m. L'àmbit vist en la cantonada nord-oest feia 4,06 per 3,50 m parcials, mentre que el segon àmbit feia una mica més del doble de longitud que els altres quatre en sumar l'espai que ocupa la mitgera entre àmbits de l'altre bateria, 8,78 m, 30 peus, per 2,62 m parcials.

Aquests murs i fonamentacions estaven fets de maçoneria, amb pedres sense treballar lligades amb una barreja de fang amb boles de morter de calç. No tenien molta alçada conservada, 0,63 m de màxima, i la major part corresponia a la fonamentació, que no es diferenciava estructuralment de la part visible. Tan sols teníem un possible nivell de circulació en cadascun dels àmbits, compost per argiles molt compactes que es lliuren als murs. Per sobre d'elles ja es disposaven els estrats d'obliteració de l'edifici. Totes aquestes dades ens fan pensar que estem davant d'un edifici pensat per executar tasques de caràcter productiu que no han deixat cap empremta, o bé destinat a l'emmagatzematge. Si mirem les seves mides exteriors, tenim 14,22 m de longitud per una amplada que desdoblant la bateria coneguda ens donaria 10,43 m, que en peus romans serien de 49 per 36 (fig. 5).

Figura 5. Vista de l'edifici situat a l'est.

Aquest edifici disposava d'un corredor extern en el seu cantó est, fet amb la mateixa tècnica constructiva, amb un nivell de circulació d'argiles barrejades amb sauló molt compactades. L'amplada del corredor era de 2,45 m i continuava més enllà de l'edifici pel costat nord, passant a delimitar un camí. En conjunt es van poder documentar 17,30 m.

L'edifici es va amortitzar durant la primera meitat del segle v, amb les dades parcials que tenim, i per tant va arribar a funcionar alhora, encara que per poc temps amb el camí i l'edifici situats al cantó est de la plataforma superior.

Probablement, aquests àmbits —l'edifici i el camí est—, es van construir entre el 370 i el primer quart del segle v dC. L'edifici feia 11 per 8,80 m amb una orientació N-S. Els murs estaven fets de maçoneria amb pedres mitjanes i petites i material constructiu romà, lligades exclusivament amb fang, amb una alçada màxima de 0,60 m. El nivell d'ús es va observar en menys de la meitat de la planta, ja que l'edifici estava malmès

per diversos retalls tardoantics i per la construcció de diverses estructures de la fàbrica; aquest estava compost per una barreja d'argiles amb sorres molt compactades.

A causa de l'àmplia llum (8,80 m), i com que no hem documentat cap indicatiu de forats de pal, una mitgera a la seva part central, o el negatiu d'un espoli, interpretem aquesta construcció com un espai a celobert. A més a més, un tram del mur est estava una mica vençut, per una mala compactació del farciment d'una sitja anterior.

Aquest edifici tenia una porta en el seu mur est que el comunicava amb el camí, amb dos llindars de pedres de granit reaprofitades; una era un carreu i l'altre un capitell d'estil corinti d'una pilastra.

El camí estava delimitat a l'altra banda per un mur fet amb la mateixa tècnica que la de l'edifici. Es van excavar diversos nivells de circulació i reparacions del mateix camí. Aquest va patir diverses erosions en la seva part central, que es reomplien per tal de deixar una superfície plana. També es van localitzar tres pedres que podrien servir per passar d'un cantó a l'altre (fig. 6).

Figura 6. Vista de l'Aula i el camí amb la necròpolis a l'est i al nord-oest.

Aquest mur delimitava una necròpolis per la banda oposada al camí, i podem afirmar que els enterraments es van iniciar amb anterioritat a totes aquestes construccions, ja que el mur que separa el camí de la necròpolis passava pel damunt de diverses tombes, alhora que es va continuar enterrant un cop fet el mur, i es van documentar algunes de les tombes que tallaven parcialment el mur quan ja estava obliterat en alguns trams.

Amb les dades disponibles datem l'inici dels enterraments cap a finals del segle IV, aquests es prolongarien fins a inicis del segle VI, i no podem descartar que hi hagi una darrera fase d'enterraments d'època carolíngia, fet que es podrà precisar en el transcurs de les feines de laboratori.

Sense que puguem precisar en aquests moments la quantitat d'individus que pertanyen a cadascuna de les fases, farem una aproximació a les diferents dades recollides.

S'han localitzat i excavat un total de noranta individus en totes dues campanyes, hem de recordar que ja l'any 1972 se'n van excavar catorze i el 1988 cinc més, que fan

un total de 106 individus. A banda dels 200 individus, segons fonts orals, destruïts sense control amb la construcció de la fàbrica el 1972 (fig. 7).

Figura 7. Vista del conjunt d'UF.

Aquí només farem referència als noranta individus excavats en les dues darreres campanyes. D'aquestes tombes, tenim 86 de primàries i 4 de secundàries; 81 tenen una orientació est-oest amb el cap mirant l'est, i 5 amb una orientació nord-sud amb el cap mirant el sud.

Infantils: 53		Adults: 22			
03	Perinatals				
04	3-6 mesos				
07	6-12 mesos	Femenins: 11		Masculins: 22	
14	1-3 anys	01	18-25 anys	02	18-25 anys
05	3-5 anys	01	25-35 anys	05	25-35 anys
05	5-7 anys	03	35-50 anys	04	35-50 anys
07	7-11 anys	02	+ 50 anys	01	+ 50 anys
08	En procés d'estudi	04	En procés d'estudi	10	En procés d'estudi

Taula 1. Referència als noranta individus excavats en les dues darreres campanyes

Quan a la tipologia de tombes tenim un conjunt molt repartit, on més de la meitat —45 tombes— eren de fossa simple, 8 eren fossa simple de doble retall per encaixar la coberta, 9 eren en cista, 6 amb fossa antropomorfa, 3 amb coberta a doble vessant, 3 amb àmfora, 1 amb *formae*, 2 en caixa de *tegulae* i per últim 11 amb cista antropomorfa (fig. 8).

Pràcticament, la totalitat dels individus anaven sense aixovar, i tan sols tenim la presència d'un bol DSP Rigoir 15A (Rigoir, 1972) i una moneda de Constantí en una tomba excavada als anys setanta del segle passat, i un anell de bronze d'ús personal i no d'aixovar en una altra tomba.

Figura 8. Vista de detall de les UF 17 a l'esquerra, i UF 33 a la dreta.

D'altra banda, només tenim un indicatiu de cristianisme en una de les tombes —de nou en una excavada l'any 1972—, on una de les *tegulae* de la coberta tenia incisa una creu dins un cercle.

Tot plegat teníem un edifici a celobert, amb una orientació nord-sud, una necròpolis a l'altre costat del camí i al nord-oest. Se li adossava un petit àmbit amb una sitja pel cantó oest, i estava construït amb relació a una necròpolis, inicialment anterior, i amb un camí que dona servei a tots dos (edifici i necròpolis). Amb una cronologia d'ús que va de finals del segle iv/ primer quart del segle v fins al primer quart del segle vi, ens va portar a buscar paral·lels, localitzant dues construccions que per dimensions, orientació similar, mateixa cronologia i un mateix context, podrien apuntar-nos l'ús d'aquest edifici.

Per un costat tenim l'Aula funerària de l'antic convent de Santa Caterina de Barcelona (Aguelo i Huertas, 2009), datada entre el segle iv i el 550 dC, amb un paviment de terra piconada, murs delimitadors, amb unes mides de 18 per 8 m, amb diverses unitats funeràries al seu interior. A l'exterior de l'Aula es van documentar diversos enterraments en tres dels seus costats.

A l'actual Monestir de Sant Cugat del Vallès, es va localitzar una construcció interpretada com una Aula funerària (Artigues et al., 1997; Artigues, 2009), aquesta es va construir cap al 450 dC, amb unes mides de 17,5 per 9,3 m, amb una cambra sepulcral en un lateral amb sarcòfags de la tipologia *formae*. A l'Aula es localitzen enterraments adossats als murs perimetrals amb caixa de *tegulae* i de doble vessant sota un paviment de morter de calç. Al seu exterior es van documentar diversos enterraments en tres dels seus costats.

Com podem observar hi ha una certa semblança entre aquestes Aules i l'àmbit que hem documentat a Ca la Madrona, quant a dimensions, orientació, context, cronologia i fins i tot, en els tres casos han estat interpretats com a edificacions a celobert. Però hem d'apuntar que en el nostre cas no hem localitzat cap enterrament en el seu interior, fet que ens permetria acabar de confirmar aquesta interpretació. Així i tot, hem de recordar, com dèiem anteriorment, que ens ha arribat menys de la

meitat de la planta de l'edifici, pels diversos retalls que ha anat patint en el decurs dels segles; per tant, no podem descartar que es localitzessin en les parts malmeses.

FASE TARDOANTIGA

A l'angle sud-est del magatzem baix imperial i recolzant-se en ell, es va bastir un nou àmbit durant la primera meitat del segle v, quan aquest encara estava en funcionament. A finals del segle v o inicis del vi ja havia estat amortitzat.

Aquest àmbit, que interpretem com hàbitat, tenia la porta orientada en la paret nord. En la mateixa paret i al costat de la porta es recolzava la llar de foc, composta per dues tegulae. D'aquesta manera se situava en la cara més freda de la casa, alhora que facilitava la sortida de fums. La casa no era del tot rectangular, feia forma de L, amb unes dimensions màximes de 6,30 per 5,73 m per 3,56 m d'amplada en la part més estreta.

A la part més ampla de l'àmbit, es va observar un paviment d'*opus signinum* recolzant-se en un dels murs perimetrals. A conseqüència dels retalls de les sabates de la fàbrica no es va poder observar sencer. A la part exterior de l'àmbit, a l'altra banda del mur on es recolzava el paviment, i ocupant l'espai que deixava l'àmbit en forma de L, es va localitzar un dipòsit amb unes mides internes d'1,21 per 0,77 m amb una profunditat total de 0,84 m, impermeabilitzat amb un paviment d'*opus signinum*, i un arrebossat de morter de calç a les parets. Tot plegat, ens fa pensar que el paviment que se situava dins de l'àmbit podria ser el lloc on es va situar una premsa de torsió o simplement fer el trapig del raïm, que anava a parar per la seva fermentació al dipòsit extern. Estaríem parlant d'una producció limitada, per un autoconsum o bé destinar alguna part a un comerç local (fig. 9).

Estem davant d'un àmbit que desenvoluparia una funció d'hàbitat d'una unitat familiar alhora que es produirien activitats de transformació alimentària. Aquest no seria un fet aïllat en aquestes cronologies, en tenim exemples localitzats a la Vil·la del Pont del Treball Digne (Alcubierre et al., 2022), Vilaclara (Enrich et al., 1995) o Vilauba (Castanyer et al., 2015) entre d'altres.

A inicis del segle vi, veiem com per tot el jaciment s'obren retalls de grans dimensions de tendència circular i ovalada, que en alguns casos superaven els 2,50 m de fondària. Aquests retalls tallaren diverses estructures, entre elles gran part dels murs perimetrals de l'Aula. Pensem que es van obrir per extreure àrids, ja que tots van a buscar el terreny geològic, compost per sauló. Aquest tipus de terreny ja fa que descartem una interpretació d'una estructura destinada a acumular aigua de pluja, alhora que són massa profundes per funcionar com a fons de cabana o un tancat pels animals. No gaire lluny, a la mateixa *Iluro*, s'han documentat estructures similars (Revilla, Cela, 2006), amb la mateixa cronologia, i igual que les que hem documentat nosaltres, tenen una funció primària d'extracció d'àrids, i una funció secundària d'escombrera.

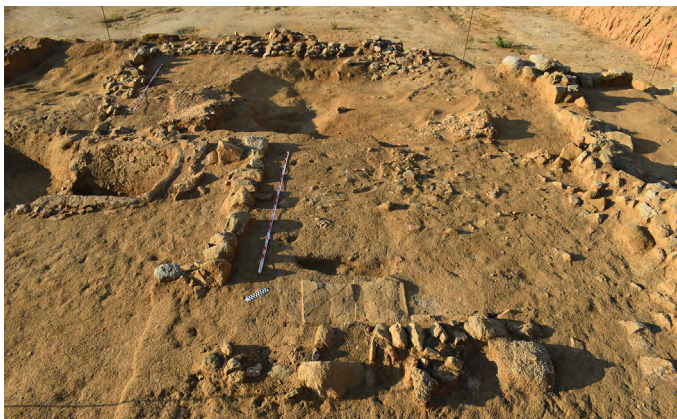

Figura 9. Vista de l'àmbit tardoantic.

FASE CAROLÍNGIA

D'aquesta fase es van documentar alguns retalls i anivellacions. Pràcticament, es concentraven al damunt de la necròpolis situada al nord-oest; així veiem com una d'aquestes anivellacions cobreix la darrera fase d'enterraments d'aquesta part de la necròpolis. Les tombes no tenien aixovar i els farciments estudiats fins al moment, no contenen material que ens marqui una cronologia. En el moment de redactar aquest article falten per arribar les datacions de C14 i l'estudi numismàtic. Llavors podrem datar amb seguretat aquesta darrera fase d'enterraments.

FASE A MITJAN XIV-XV

La darrera fase documentada se situa entre mitjans del segle XIV i el segle XV inclòs. No podem reduir més aquesta forquilla, ja que el material inventariat és molt escàs. Les estructures observades d'aquest període corresponen a dues vinyes amb una orientació una mica diferent entre elles.

La primera d'aquestes vinyes se situava a l'extrem nord de la plataforma superior, amb vint-i-tres rases localitzades, distribuïdes en sis columnes, amb una distància entre columnes de 0,70 m i de 0,80 m entre rases de la mateixa columna. També es va localitzar en aquesta vinya un pou amb un diàmetre de 2,18 m i una fondària excavada de 2,27 m, tot i que encara no s'ha exhaurit.

La segona de les vinyes estava delimitada pel cantó oest per un mur que faria de marge del camp. Es conservaven 19,50 m en tres parts, però la seva trinxera d'espòli continuava més enllà. Estava fet amb pedres petites, mitjanes i material constructiu romà lligats amb fang. En total es van localitzar trenta-vuit rases, disposades a l'est del mur, organitzades en vuit columnes amb una distància entre columnes al voltant dels 0,80 m i de 0,85/0,90 m entre rases de la mateixa columna (fig. 10).

Figura 10. Conjunt de rases de vinya amb el mur de marge en primer terme.

CONCLUSIONS

El jaciment de Ca la Madrona, situat al polígon de Mata-Rocafonda de Mataró, en els antics camps de la masia de Ca la Madrona, que en els anys seixanta del segle passat van ser comprats per les Cristalleries Mataró, primer per situar els seus magatzems, i una dècada més tard van construir la nova nau de producció. La fàbrica va tancar el 2008, passant la propietat al Consorci per al Tractament de Residus Sòlids Urbans del Maresme a inicis d'aquesta dècada, amb la intenció de construir Parc Circular Mataró – Maresme.

A conseqüència de les diferents intervencions dutes amb la construcció de la fàbrica, es va requerir un control del desmuntatge de la fàbrica així com l'obertura de diverses rases per comprovar si el jaciment s'estenia pel solar. Un cop executades aquestes tasques amb un resultat positiu, el promotor va anar licitant diferents tasques en fases successives. On destaquen dues campanyes d'excavació arqueològica sobre una extensió de 1.834 m², que ens han permès observar una evolució del jaciment que va des del canvi d'era fins a nivells del segle xv, sense haver exhaurit del tot l'estratigrafia.

De la fase més antiga destaquem una necròpolis que aniria del canvi d'era fins a mitjan segle i dC, amb una desena d'individus, cinc infantils i cinc d'adults, amb tombes de fossa simple. Destaca la tomba UF 51 amb un individu de sexe masculí de més de cinquanta anys, que disposava d'una coberta de *tegulae*. Aquest tenia per aixovar unes *caligae* disposades al damunt dels peus, així com dues gerretes de parets fines Mayet LX (López, 1989).

Al cap de poc temps es construirà un *torcularium* al damunt, cap al 70 dC, del que hem documentat diversos encaixos de *dolia*, un lacus i un retall de contrapès del tipus *arca lapidorum* (Martín, 2012), que es van amortitzar en el Baix Imperi.

En un altre punt del jaciment, es va localitzar un segon *torcularium*, on encara no hem esgotat l'estratigrafia, i per tant no podem assegurar del tot que es construís en el mateix moment que l'anterior. D'aquest només es van documentar diversos encaixos de *dolia* i un *lacus* que va funcionar fins al Baix Imperi.

En la cantonada nord-oest es va construir un primer àmbit de funció indeterminada, només ens han arribat dos murs a conseqüència de les reformes posteriors. Sobre aquest primer àmbit, a finals del segle III o principis del IV, es va construir un edifici nou, amb cinc àmbits. Les tres estances del cantó est tenien les mateixes mides, mentre que les del cantó oest, que no hem pogut veure la totalitat de la seva amplada en estartallades per la construcció de les naus adjacents del polígon, només teníem dos àmbits. El primer situat sobre l'àmbit alt imperial, deduïm que tindria les mateixes mides que els de la bateria est. El segon àmbit feia el doble de longitud que tots els altres. Ens han arribat uns possibles nivells de circulació d'argila compacta, sense cap indici que tingués cap altre tipus de paviment. No hem trobat cap estructura o element que ens permeti assegurar l'ús que va tenir aquest edifici, tot i que pensem que pel tipus de nivell d'ús i estar tan a prop dels dos *torcularia* podria haver desenvolupat alguna funció de producció o emmagatzematge.

L'edifici tenia un corredor en el seu cantó est, que es projectava més enllà d'aquest, passant a delimitar un camí cap al nord. Tot el complex va estar en ús fins a la primera meitat del segle v.

Entre finals del segle IV i el primer quart del segle V es va construir, a l'est de l'edifici anterior, un nou àmbit amb un camí, delimitat pel mateix edifici i per un muret amb l'única funció de separar el camí de la necròpolis. Aquest complex es configura en un moment en el qual ja s'havien produït els primers enterraments, i ara s'organitza l'espai, dotant-lo d'un accés (el camí) i un àmbit que està relacionat amb la necròpolis. En el primer quart del segle VI es va amortitzar.

Aquest àmbit amb unes mides d'11 per 8,80 m, amb un petit àmbit adossat pel cantó oest i una orientació N-S, estava molt malmès pels retalls tardoantics i els efectuats amb la construcció de la fàbrica, per aquest motiu només hem pogut observar la meitat de la seva planta. L'àmbit tenia un paviment de terra piconada, amb un accés

cap al camí, amb uns llindars de material reaprofitat, un capitell de pilastra i un carreu. Sense cap indici a l'interior de negatius per disposar cap columna o mur mitger que ajudés a aguantar una teulada en un espai amb una llum tan ample; per tant, pensem que seria a celobert.

Amb totes aquestes dades, el context cronològic i en relació amb una necròpoli, hem trobat dos possibles paral·lels en les Aules funeràries del convent de Santa Caterina de Barcelona (Aguelo i Huertas, 2009) i al monestir de Sant Cugat del Vallès (Artigues et al., 1997; Artigues, 2009).

Com podem observar hi ha una certa semblança entre aquestes Aules i l'àmbit que hem documentat a Ca la Madrona, quant a dimensions, orientació, context, cronologia i fins i tot —en els tres casos—, han estat interpretats com a edificacions a celobert. Però hem d'apuntar que en el nostre cas no hem localitzat cap enterrament en el seu interior, fet que ens permetria acabar de confirmar aquesta interpretació. D'altra banda, hem de recordar, com dèiem anteriorment, que ens ha arribat menys de la meitat de la planta de l'edifici, pels diversos retalls que han anat patint en el decurs dels segles, per tant, no podem descartar que es localitzessin en les parts malmeses.

Quant als enterraments, es van localitzar noranta individus, als que caldria sumar els catorze excavats el 1972 i els cinc del 1988, a banda dels que es van malmetre amb la construcció de la fàbrica.

Dels noranta que es van excavar, cinquanta-tres són infantils i trenta-tres adults (onze femenins i vint-i-dos masculins), els quatre restants corresponen a enterraments secundaris. Més de la meitat de les tombes corresponen a fossa simple, però en tenim una àmplia diversitat de tipologies: en àmfora, caixa de *tégulae, formae*, doble vessant, antropomorfes i cistes.

Durant la primera meitat del segle v es va construir un àmbit que es recolzava en part en l'edifici est, ocupant part de l'antic corredor. Aquest tenia una porta cap al nord, i al seu costat una llar de foc. Es va localitzar en una part del seu interior un paviment d'*opus signinum*, que pensem que hi podia haver al damunt una premsa de torsió o bé, haver-se fet el trapig del raïm directament, ja que a l'altra banda del mur on es recolzava el paviment es va localitzar un dipòsit. Tot plegat sembla un àmbit que va desenvolupar la funció d'hàbitat i de transformació d'aliments, cosa no poc habitual en aquestes cronologies, com els exemples de la Vila del Pont del Treball Digne (Alcubierre et al., 2022), Vilaclara (Enrich et al., 1995) o Vilauba (Castanyer et al., 2015) entre d'altres.

A inicis del segle vi s'obriran diversos retalls de grans dimensions per tot el jaciment, amb la finalitat d'extreure àrids del subsol, compost per sauló, que seran reblerts amb una funció secundària d'escombreres. Aquests retalls també s'han documentat en gran quantitat i la mateixa cronologia a la ciutat d'*Iluro* (Revilla, Cela, 2006).

Documentem una fase d'època carolíngia, composta per alguns retalls i anivellacions que cobreixen la primera fase d'enterraments de la part nord-oest de la necròpolis. A causa de l'absència d'aixovars en aquestes tombes, uns farciments encara per inventariar, fa que a hores d'ara no puguem descartar que alguns d'aquests individus corresponguin a aquesta fase.

Finalment, hem documentat dos camps de vinya de mitjan segle xiv i xv, delimitats per un marge de camp, amb un pou, en total sumen seixanta-una rases de vinya, amb dos ceps plantats en cadascuna d'elles.

BIBLIOGRAFIA

- Aguelo, J. i Huertas, J. (2009). Un àrea funerària a *Barcino* (Segles IV-VI dC): L'exemple de Santa Caterina. *Contextos funeraris a la Mediterrània nord-occidental (segles V-VIII)*. Gausac, 34-35, pp. 237-245. Pinar-Juárez ed. Sant Cugat del Vallès.
- Alcubierre, D., Ardiaca, J., Artigues, P. Ll. i Rigo, A. (2022). La vil·la del Pont del Treball Digne entre els Segles IV i VI. Un indicador del canvis socioeconòmics a *Barcino* entre el Baix Imperi i la tardoantiguitat. *Quarhis*, 15, pp. 104-127. Barcelona.
- Ardiaca, J. (2021). Memòria de la intervenció arqueològica a Ca la Madrona (Parc Circular Mataró-Maresme), Mataró, El Maresme. Inèdit.
- Artigues, P. Ll., Blasco, M., Riu-Barrera, E. i Sardà, M. (1997): Les excavacions arqueològiques al monestir de Sant Cugat del Vallès o d'Octavià (1993-1994). La fortalesa romana, la basílica i la implantació del monestir. *Gausac*, 10, pp. 15-76. Sant Cugat del Vallès.
- Artigues, P. Ll. (2009). Les necròpolis tardoantigues a Sant Cugat del Vallès (Vallès Occidental): Aproximació a un marc tipològic i cronològic. *Contextos funeraris a la Mediterrània nord-occidental (segles V-VIII)*. Gausac, 34-35, pp. 247-262. Pinar-Juárez ed. Sant Cugat del Vallès.
- Castanyer, P., Tremoleda, J., Colomines L. i Antolín, F. (2015). Després de les *villae*. «La transformació del camp al nord-est català en els segles VI i VII a partir de l'exemple de Vilauba / Villa Alba (Pla de l'Estany)», *Estudis d'Història Agrària*, 27, pp. 43-65. Barcelona.
- Clariana, J.F. (1998). Noves aportacions a l'estudi de la necròpolis de Ca la Madrona, Mataró. *Sessió d'Estudis Mataronins*, 15, pp. 181-189. Mataró.
- Enrich, J., Enrich J. i Pedraza Ll. (1995). Vilaclara de Castellfollit del Boix (Bages). Un assentament rural de l'antiguitat tardana. *Tribuna d'Arqueologia 1993-1994*, pp. 95-106. Generalitat de Catalunya. Barcelona.
- García, J. (1988). *Informe-Memòria de les excavacions arqueològiques d'urgència efectuades al polígon industrial Mata-Rocafonda Sud (Mataró, El Maresme)*. Arxiu Servei d'Arqueologia i Paleontologia. Núm. reg. 459. Mataró. Inèdit.
- García, J. (1990). *Informe-Memòria del seguiment i prospecció arqueològica efectuat en el polígon industrial Mata-Rocafonda Sud (Mataró, El Maresme)*. Arxiu Servei d'Arqueologia i Paleontologia. Núm. reg. 144. Mataró. Inèdit.
- García, J. i Cerdà, J. A. (1990). Una necròpolis tardo-romana a Ca la Madrona (Mataró, El Maresme). *VI Sessió d'Estudis Mataronins*, 6, pp. 7-22. Mataró.
- López, A. (1989). *Cerámicas romanas de paredes finas en Cataluña Vol. I i II*. Quaderns científics i tècnics 2. Diputació de Barcelona, Servei de Patrimoni Arquitectònic. Barcelona.
- Martín, A. (2012). Anàlisi tecnofuncional d'estructures productives vitivinícoles d'època romana. Identificació i localització a Catalunya de foses de maniobra de premses de biga amb contrapès tipus *arca lapidum*. *Pyrenae*, 43(2), pp. 53-98. Barcelona.

- Pecci, A. (2023). *Anàlisi de residus en ceràmica. Plaça Major de Sant Llorenç Savall (Sant Llorenç Savall, Vallès Occidental), Mas d'en Boixos (pacs del Penedès, Alt Penedès) i Ca la Madrona (Mataró, Maresme)*. Anàlisi encomanda pel Servei d'Arqueologia i Paleontologia, Departament de Cultura. Barcelona.
- Revilla, V. i Cela, X. (2006). La transformación material e ideológica de una ciudad de Hispania: Iluro (Mataró) entre los siglos I y VII dC. *Archivo Español de Arqueología*, 79, pp. 89-114. Madrid.
- Rigoir, J. i Rigoir, Y. (1972). Les dérivées des sigillées paléochrétienne en Espagne. *Rivista di Studi Liguri*, XXXVII, pp. 33-68. Bordighera.